

Lodewijk Zwierstra, Durk Durksz en Willem Hoonstra planten iepen aan in iepenarboretum van Skarsterlan (foto Jacco Wisman).

De iepenmarkt blijft in ontwikkeling

Bomenmonitor iepenziekte: kwekers aan het woord

De iepenziekte heeft geleid tot minder iepenaanplant, maar anderzijds ook tot het zoeken naar resistente soorten. Voor deze Bomenmonitor over iepen(ziekte) vroegen wij een aantal boomkwekers die iepen in het sortiment hebben naar hun bevindingen.

Auteur: Ruud Jacobs

Hoe hebben jullie gereageerd op de iepenziekte?

Harm Horlings
M. van den Oever
Boomkwekerijen

Ronnie Nijboer
Noordplant
Kwekerijen

Martien Mantje
Boomkwekerij
Ebben

Henk den Mulder
Den Mulder
Boomteelt

Brien Brienissen
Brienissen Bomen

'In eerste instantie hebben wij uiteraard terughoudend gereageerd. Vaak is het gevolg van een grootschalige uitbraak of publicatie over een ziekte dat van de betreffende soort(en) minder bomen en/of planten gevraagd en gebruikt worden. Uiteindelijk hebben we vast kunnen stellen dat de iep een moeilijk vervangbare boom is en vooral in onze kuststreken veel gebruikt wordt. Omdat de oorzaak veelal in de onderstam gezocht moest worden, zijn wij overstapt op iepen die veredeld zijn op de onderstam 'Belgica' of op iepen die op 'eigen wortel' gekweekt zijn. Wij zijn de laatste jaren weer meer iepen gaan kweken, o.a. de selectie 'Columella', die vorig jaar als meest resistente iep uit onderzoek naar voren is gekomen.

'Wij hebben met een positieve benadering op de iepenziekte gereageerd. Met de introductie van hoog-resistente klonen gekweekt op eigen wortel ('New Horizon' en later 'Rebona') zagen we toch een goede toekomst voor de iep. Dankzij goede voorlichting en doorzettingsvermogen wisten we steeds meer boombeheerders van de kracht van de iep te overtuigen. Inmiddels wordt de iep weer omarmd als een bruikbare boom. Of we minder iepen zijn gaan kweken? Nee, juist meer. Het iepenproject in Groningen/Friesland roept op dit moment de markt af, met het gevaar dat er over enkele jaren weer veel te veel iepen op de kwekerijen staan.'

'Nee, wij zijn niet minder iepen gaan telen, maar zijn ons juist gaan richten op het sortiment dat resistentie vertoont. Daarnaast zijn we gaan zoeken naar verbeterde vermeerderingsmethoden en uitgangsmateriaal voor onderstammen. De iep is zeker nog niet vergeten en maakt een retour, met name in de kuststreken. Recente iepensoorten zijn *Ulmus* 'Frontier', *Ulmus* 'Triumph', *Ulmus* holl. 'Pioneer', maar ook nog de soorten uit de jaren 60 *Ulmus* 'Columella', *Ulmus* 'Dodoens', *Ulmus* 'Lobel' en *Ulmus* 'Plantijn'. Verder zijn gewild voor de export *Ulmus Glabra* 'Pendula' en *Ulmus* 'Camperdownii'. *Ulmus laevis* is populair in natuurprojecten en heeft zijn veldresistentie te danken aan het gebrek aan aantrekkingskracht op de iepenspintkever.'

'De grote iepenziektegolf was in de jaren 70 van de vorige eeuw, waarbij zo goed als alle veldiepen en Hollandse iepen sneuvelen. Met name voor de kustgebieden was het desastreus. In die tijd waren er kwekerijen met meer dan 50% iep. Maar ook toen waren er al redelijk veldresistente rassen verkrijgbaar, o.a. 'Commlin', 'Vegeta', 'Groeneveld', later gevolgd door o.a. 'Lobel', 'Dodoens' en 'Clusius' met een hoge veldresistentie. Met name 'Lobel' en 'Dodoens' zijn de laatste 30 jaar nog redelijk aangeplant en dus ook door ons nog op redelijk grote schaal gekweekt. Sinds 15-20 jaar is 'Columella' beschikbaar; deze is 100% resistent en sinds enkele jaren ook bij boombeheerders bekend. We merken dat de vraag iets toeneemt, maar ook dat de productie hier vol op reageert.'

'In ons gamma heeft de iep nooit de boventoon gevoerd. De laatste jaren hebben we niet meer, eerder minder gekweekt.'

Hoe is jullie assortiment qua iepenaantallen nu ingericht?

'Wij hebben momenteel 14 verschillende iepensoorten in de kwekerij staan.'

'Van belang vinden we een ruim sortiment van klonen met verschillende bloedlijnen, om risico's te spreiden.'

'Wij hebben voldoende aantallen beschikbaar in een breed sortiment en in maatvoeringen van 16-18 tot 70-80.'

De iep bestreek lange tijd zo'n 1% van onze kwekerij. De laatste tien jaar is dat gegroeid naar 3%. Het sortiment bestaat uit: 'Columnella', 'Lobel', 'Dodoens', 'Sapporo Gold', 'Camperdownii', 'Wredei', 'Exoniensis' en 'Minor'.'

'Het assortiment varieert van 'Dodoens', 'Clusius', 'Lobel', 'Plantijn' en 'Columella' tot de nieuwe variëteiten, zoals 'New Horizon' en 'Rebona'. Deze laatste twee soorten worden onder licentie gekweekt bij Noordplant en mogen niet gekweekt worden bij andere kwekers.'

Is er op de markt anno 2014 weer meer vraag naar iepen? Zo ja, naar welke soorten vooral?

'Naast het iepenproject in Groningen, waarvoor wij ook leverancier zijn, is de vraag naar iepen de laatste tijd weer behoorlijk toegenomen. Dat geldt in feite voor bijna alle soorten, maar de 'Columella' springt er wel uit, waarschijnlijk mede als gevolg van het iepenonderzoek.'

'De vraag naar iepen is momenteel uitstekend. *U.* 'New Horizon', 'Rebona' en 'Dodoens' zijn bij ons de toppers. Als slanke boom ook 'Columella' en uiteraard 'Lobel'.'

'De vraag spitst zich toe op de resistente soorten onder de recente soorten en de jaren 60-soorten, en op laevis vanwege zijn natuurlijke oorsprong in ons land.'

'We merken dat de vraag iets toeneemt, maar ook dat de productie hier vol op reageert. 'Lobel', 'Dodoens' en 'Columella' zijn de hoofdsorten.'

'Er is de laatste jaren veel vraag naar iepen. En vanuit Amerika wordt er ook geïmporteerd, o.a. 'Princeton' en 'New Horizon', hoewel de laatste illegaal is. Hierdoor ontstaat ook gelijk het gevaar dat we moeten oppassen geen monocultuur toe te passen, maar vooral te kiezen uit meerdere variëteiten bij aanplant.'

Hoe lossen jullie onverenigbaarheid in onderstammen *Glabra* en 'Belgica' op: toeleggen op het kweken van iepen op eigen wortel of op stekken en afleggen?

'Onze voorkeur gaat uit naar iepen op eigen wortel, maar indien niet beschikbaar planten wij ook iepen op die op 'Belgica' veredeld zijn.'

'Als het kan laten we de iepen stekken. Maar niet iedere kloon is even goed stekbaar. In dat geval gebruiken we gestekte 'Belgica' als onderstam en bovendien experimenteren we met de nieuwe onderstam Stavast.'

'De onverenigbaarheid komt vooral voor in *Glabra* en *Montana*. Wij produceren tegenwoordig voornamelijk op eigen wortel, op *Hollandica Belgica* voor het buitengebied aan de kust (betere windvastheid) en in de nabije toekomst zal de laatste soort plaats gaan maken voor de resistente onderstam Stavast. De vermeerdering van de iepen op eigen wortel gaat inderdaad voornamelijk door afleggen en stekken.'

'Alles is een probleem en onverenigbaarheid is geen groot probleem. Wij proberen het te ondervangen door 'diep' te enten, opdat de ent uiteindelijk op eigen wortel kan gaan staan. Maar de ent uiteindelijk op eigen wortel kan gaan staan. Maar ook hebben wij het vermoeden dat veredelen onder de wortelhals minder onverenigbaarheid geeft.'

'Er wordt nog te veel gerommeld met *Glabra* als onderstam, met alle gevolgen van dien. *Hollandica Belgica* is een goede onderstam, alleen is deze bijna niet meer verkrijgbaar. *Ulmus laevis* zie je ook steeds meer verschijnen en is op eigen wortel; de trend is het liefst uitgangsmateriaal op eigen wortel. Er wordt ook geëxperimenteerd met 'Stavast' als onderstam, maar daar weet ik te weinig van.'

Hoe kijken jullie aan tegen de massale herplant van iepen in het Waddengebied? Vrezen jullie de gevolgen van monocultuur en 'stuivertje wisselen': iep terugplanten op plekken waar essentaksterfte of iepenziekte toegeslagen heeft, met als risico dat iepenziekte in nieuwe vorm opnieuw de hele monocultuur kan decimeren?

'In Friesland en Groningen worden momenteel weer veel iepen geplant, maar ook in veel soorten en vooral goede soorten. Het gevaar van ziektes blijft in deze tijd altijd op de loer liggen en dat geldt niet alleen voor iepen. De iep heeft nu eenmaal bijzondere eigenschappen waardoor hij voor aanplant in onze kustprovincies bijzonder geschikt is.'

'Nee hoor, het herplantproject van het Waddenfonds voorziet in het planten van een mix van iepen. Allemaal klonen met minimaal een behoorlijk resistentie-niveau tegen de iepenziekte. En zolang de gezamenlijke iepenziektebestrijding door de iepenwachten Friesland en Groningen gehandhaafd blijft, is de kans op een hernieuwde iepenziektegolf uitgesloten. De kosten van de gezamenlijke bestrijding zullen behoorlijk afnemen. Dat is goed nieuws voor de bestuurders. Door het planten van wel tien verschillende klonen met meerdere genetische achtergronden is er helemaal geen sprake van een monocultuur! De situatie is totaal niet vergelijkbaar met begin vorige eeuw, toen er voor meer dan 90% 'Belgica' stond.'

'Uit de praktijk blijkt dat het niet verstandig is om een monocultuur te creëren op welk vlak dan ook, en zijn wij er groot voorstander van om te mengen in beplantingen met verschillende genetische herkomsten. Daarbij komt dat het beperken van de druk van iepenziekte in zijn algemeenheid veel met beheer van de opstanden en inperking van de infectiehaarden samenvalt. De druk nabij een natuurgebied waar niet wordt ingegrepen, zal hoger zijn dan in een gecontroleerde omgeving als de stad Amsterdam waar het beleid perfect wordt uitgevoerd. De keuze in het sortiment draagt uiteraard sterk bij aan het succes van de aanplant, maar het beheer en de manier van aanplanten zullen zeker invloed hebben op de kwaliteit van het bestand op de lange termijn.'

'Aan de kust is nu eenmaal een smal sortiment bomen geschikt, met als gevolg de problemen van een monocultuur. Juist het terugplanten van de iep in het Waddengebied zorgt voor meer biodiversiteit. Een nieuwe fysio van de iepenziekte behoort altijd tot de mogelijkheden, maar als je daarom niet aanplant, kun je net zo goed alles in beton gieten. Dan hoeft je enkel te vrezen voor betonrot.'

'Massale aanplant, zoals in sommige gebieden, van welke soort dan ook, is sowieso niet aan te raden. Dit kan tot gevolg hebben dat zo'n gebied ernstig wordt aangetast als er een epidemie uitbreekt zoals essentaksterfte, kastanjemieziekte of bloedingsziekte in welke vorm dan ook. Zeker met de wetenschap dat er in de achterliggende decennia telkens nieuwe ziektes op de loer lagen, o.a. mas-saria bij Platanus, mineer en bloedingsziekte bij 'Aesculus', essentaksterfte bij 'Fraxinus' et cetera.'

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

www.boom-in-business.nl/artikel.asp?id=23-4521

